

WOORD, KLANK & BEELD

BOEK KERKGESCHIEDENIS

Een avontuur in Congo Vlaamse kapucijnen

De herdenkingen van vijftig jaar onafhankelijkheid van Congo brengt ook het avontuur van de missionering opnieuw in de herinnering. Duizenden Vlaamse religieuzen, mannen en vrouwen, verlieten immers België om zich volledig te wijden aan volk en Kerk in Congo. Velen keerden nooit terug.

Van de missiegeschiedenis in Congo bestaat eigenlijk geen omvattend overzicht. We moeten ons behelpen met deelstudies. Ter gelegenheid van honderd jaar kapucijnen in Congo kwam een schitterend boek uit, helemaal gewijd aan het werk van Vlaamse (en Italiaanse) kapucijnen en aan de stichting van een zelfstandig bisdom en dito kapucijnenprovincie.

De paters (de foto's in het boek tonen hen stevast met een lange baard) werden uitgezonden naar een missiegebied aan de Ubangi in Noord-Congo. De streek diende geëvangeliiseerd (in 1910 telde het gebied amper christenen) en de

plaatselijke Kerk uitgebouwd. Dat betekende ook letterlijk bouwen: kerken, scholen, hospitalen. Na de Tweede Wereldoorlog kregen de Belgen hulp van Italiaanse kapucijnen, want het gebied, drie keer België, was te uitgestrekt. Het viertalige boek (Nederlands, Frans, Italiaans en Lingala) is zeer evenwichtig uitgebouwd. We leren over de missiebedrijvigheid in België, maar ook over ontwikkeling van een landelijke Kerk. In het midden van het boek is een lijst opgenomen van alle 313 Belgische kapucijnen die ooit in Congo actief waren.

In 1968 werd Joseph Kesenge de eerste Congolese bisschop van het bisdom Molegbe, zoals het gebied nu heet. Voordien hadden Vlamingen er het kerkelijke gezag uitgeoefend. In hetzelfde jaar besliste Rome ook het systeem van toegewezen missiegebieden te stoppen. Tussen de plaatselijke bisschop en een orde of congregatie moest voortaan een contract worden gesloten. Aldus hield Ubangi op te bestaan als apart missiegebied.

De kapucijnen in Congo kennen vandaag een grote bloei en hebben vele inlandse roepingen. Tegelijk wordt stilaan een punt gezet achter het verhaal van de Vlamingen in de voormalige kolonie. (EDS)

Het boek *100 jaar Kapucijnen in Congo* wordt te koop aangeboden in de kloosters van de Vlaamse kapucijnen. Het kost 35 euro en is te bestellen via de Vlaamse kapucijnen, Ossenmarkt 14, 2000 Antwerpen, 03 233 55 94.

BOEK ACTUALITEIT

Zuid-Afrikaans vrouwenportret Evelien Groenink

Terwijl het WK Voetbal de laatste week ingaat, is het dankzij vele artikels en tv-documentaires duidelijk geworden dat het dagelijks leven in Zuid-Afrika geen pretje is. Evelien Groenink, redactrice van het Nederlandse tijdschrift ZAM Magazine houdt de pen vast voor de jonge Xhosa-vrouw Prudence Mbewu en penseelt aldus een indringend portret van een zwarte vrouw in de townships.

We volgen haar vanuit het traditionele leven in de Transkei, het traditionele thuisland van de Xhosa, naar Johannesburg. Tien-duizenden Xhosa trokken im-

mers naar de steden, op zoek naar een beter leven. Ze kwamen helaas in sloppenwijken terecht. Onomwonden stelt zij: „Ik ben gearriveerd. Ik ben de vermaledijde Oranjerivier overgestoken, ik woon in de stad. Elke Xhosavrouw begrijpt wat je bedoelt. De anderen zijn achterblijvers.”

Toch is haar leven geen sprookje. Er is de keihard discriminatie als zwarte, maar ook de minderwaardige plaats van de vrouw. En dan is er het geweld in de townships, de corruptie van de nieuwe elite, de lui die snel en makkelijk geld willen verdienen.

Trieste geschiedenissen, maar tegelijk kan er gelachen worden. De rode draad doorheen het boek is het verlangen blank te willen zijn. Prudence Mbewu woont nu ook tussen blanken, wat anno 2010 gelukkig mogelijk is. „Ik ben nu zo gewend aan blanken, dat ik soms denk dat ik zelf blank ben. Ik betrap me er soms op dat ik iemand een zwarte vrouw noem.” Een bitterzoete kroniek van het nieuwe Zuid-Afrika, die je veel leert over het echte Zuid-Afrika, dat niet in toeristische boekjes staat. (EDS)

Evelien Groenink, *Bij de blanken is het beter*, Atlas, Amsterdam, 2010, 189 blz., 19,90 euro, ISBN 978 90 4501 1851.

CD KLASSIEK

Het beste verzameld Frédéric Chopin

Het tweede eeuwfeest van Frédéric Chopin (1810-1849) geboorte leidt tot een explosie van publicaties en cd's. Daar zijn goede redenen voor. Zelfs zonder de negentiende-eeuwse mythetvorming rond deze Frans-Poolse componist, blijft zijn werk cruciaal voor de ontwikkeling van de pianomuziek. Niet alleen ont-

lokte hij nieuwe klanken aan het instrument, zodat een geheel nieuwe klankwereld voor ons voortaan toegankelijk werd. Hij zocht ook zonder verpinken de grenzen op van de expressieve mogelijkheden die dit prachtige instrument in zich heeft.

Chopin verkende die nieuwe wereld met zijn nieuwe klankmogelijkheden op een intens poëtische manier. En die onbetwistbare poëzie is en blijft een geweldige aantrekkingspunt van deze kunstenaar. Chopin was echter geen loutere ontdekkingsreiziger, iemand die het nieuwe met frisse ogen aanschouwt en er nuchter verslag over uitbrengt, zoals een journalist of een wereldreiziger zou doen. Chopin's exploratiedrift werd niet uit nieuwsgierigheid geboren, maar uit de drang om met het nieuwe gevoel in zijn handen zijn eigen ziel te verkennen en uit te spreken. Een dichter dus die subtiliteit boven stoutmoedigheid en die verfijning boven bruut geweld plaatste.

We zijn dus blij met de vernieuwde aandacht voor de Pools-Franse componist en wensen dat velen zouden genieten van de uitstekende selectie die we aantreffen op de verzamel-cd *Chopin. The Essentials*. Dit is een verzameling met echt het beste van het beste, bovendien nog eens gespeeld door een hele reeks hedendaagse toppianisten als Alexandre Tharaud of Brigitte Engerer. Haast teveel van het goede, en dan hebben we nog niets gezegd van het loffelijke feit dat harmonia mundi deze cd aanbiedt tegen een zacht prijsje. Doen dus. (JC)

Chopin. The Essentials, door Frédéric Chiu, Brigitte Engerer, Olga Kern, Jon Nakamatsu, Alain Planès, Alexandre Tharaud, Cédric Tiberghien, Nobuyuki Tsuji met het Warsaw Philharmonic Orchestra (in het Concerto nummer 1) onder leiding van Antoni Wit, harmonia mundi, HMX 2908375, 13 euro.

CD KLASSIEK

Muziek voor hobo Bach en Telemann

Paul Goodwin met het King's Consort spelen op deze budget-cd overtuigend prachtige hoboconcerto's van Bach en Telemann. Kortom, zonder meer het betere werk dat ook schitterend wordt vertolkt. Van Bach wisten we al hoezeer de componist de

hobo en de oboe d'amore naar waarde schatte. Hij schreef voor die instrumenten immers prachtige obligate passages in zijn cantates en missen. Dus zijn we niet verrast dat zijn hoboconcerten er ook mogen zijn. Helaas, zoveel zijn er eigenlijk niet. Deze uitvoerders hebben dan ook een omweg moeten maken om twee van die concerto's te reconstrueren. Gezien Bach in een latere fase van zijn leven vaak eerdere composities bewerkte voor andere bezettingen (en soms zelfs meer dan een keer), keerden ze dus het proces voor de gelegenheid om. De originele werken werden 'hersteld'. Ze vertrokken vanuit de latere omgewerkte versies, om terug te keren naar wat zij thans presenteren als het 'originale werk' of liever het herstelde werk.

Of hun versie nu voor alle tijden de enige ware mogelijkheid wordt, daarvan zijn we niet zeker. Er kan altijd een of andere archiefvondst opduiken. Feit is dat de

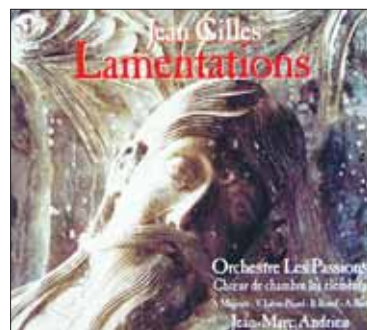
reconstructie alleszins technisch klopt en bovendien heerlijk klinkt.

De beide concerto's van Telemann zijn daarentegen wel door de componist gepubliceerd. Enerzijds omdat hij van oordeel was dat het nuttiger was dat aldus ook de 'massa' kon genieten van zijn werk, anderzijds ook omdat de snuggere *Musikdirector* uit Hamburg doorhad dat er met het publiceren van muziek een extra boterham te verdienen viel. We moeten hem voor dit commercieel instinct niet verguizen, integendeel. Dankzij zijn zakelijke inzicht hoeven muzikanten vandaag zich niet het hoofd te breken over allerlei reconstructies. (JC)

Johann Sebastian Bach & Georg Philipp Telemann, *Oboe & Oboe d'amore Concertos*, door Paul Goodwin (hobo en oboe d'amore) en het King's Consort onder leiding van Robert King, hyperion, helios reeks, CDH 55269, 9 euro.

CD KLASSIEK

Klaagliederen Jean Gilles

Het schaamrood hoeft u niet naar de wangen te stijgen, als u niet weet wie de Franse componist Jean Gilles (1668-1705) was. De man was dan ook niet actief in hoofdstad Parijs, maar in de Provence. Daardoor genoot hij minder bekendheid, maar hoefde hij zich ook weinig aan te trekken van de Parijse regelgeverij en van de tirannieke hofcomponist Lully. Daarom klinkt zijn versie

van de lamentaties veel frisser dan gelijkaardig werk van een Charpentier, Delalande of Couperin. En dat waren beslist de toppers van hun tijd.

Het Bijbelse 'verhaal' achter de lamentaties van de profeet Jeremia kennen we. Jeruzalem is onder de voet gelopen door koning Nebukadnezar en de profeet gedenkt dit trieste feit in een heel betoog. Deze 'jeremiades' hadden een vaste plaats in de liturgie van de Goede Week. De drie delen werden een na een gezongen in de 'verduisterde' vieringen van de woensdag tot de vrijdag van de Goede Week. Het verhaal over het verwoeste Jeruzalem met de oproep tot bekering werd immers als een spiegel voorgehouden aan de christenen: ons ongeloof heeft Christus op het kruis genageld en ook wij moeten nergens anders redding zoeken dan bij God.

Geen wonder dat zo'n inhoud zeker de mensen uit de baroktijd sterk aansprak. Barok drijft op zulke grote gevoelens. Toch vervalt de compositie van Jean Gilles

niet in sentimentaliteit: de krachtige leiding van dirigent Jean-Marc Andrieu brengt de vier solisten en het kamerkoor Les Elements tot een loepzuivere, geloofwaardige vertolking. Het zijn, zover bekend, de enige lamentaties die zo een *grand motet* zijn gecomponeerd, wat ze op zich al een eigen plaats geeft. Bovendien was de toondichter nog erg jong en stond hij open voor de Italiaanse, vernieuwende muziekstijl met zijn nadruk op vlotte, natuurlijke dictie.

We zijn simpelweg blij dat we deze vertolking mochten ontdekken. En we hopen weldra meer van Gilles te vernemen. (JC)

Jean Gilles, *Trois lamentations pour la Semaine Sainte. Motet Diligante, Domine*, door Anne Magouët (sopraan), Vincent Lièvre-Picard (altus), Bruno Boterf (tenor), Alain Buet (bas), ?het kamerkoor Les Elements en het Orchestre Baroque de Montauban Les Passions, onder leiding van Jean-Marc Andrieu, Ligia (distributie Laval), Lidi 0202212-10, 20,45 euro.